

Франчук Б.
*студент IV курсу юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: д.і.н., професор кафедри
теорії історії держави і права ТНЕУ Грубінко А.В.*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ГОСПОДАРСЬКОГО СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ

Господарське судочинство має свою трималу історію, яка сягає стародавніх часів. Приклади вирішення справ, пов'язаних з вирішенням майнових суперечок, торговим оборотом, кредитуванням наявні в історії різних держав, насамперед в Стародавніх Греції і Римі, де було популярним мирове посередництво (арбітраж). Свою тривалу історію господарське судочинство має і в Україні. Віддаленими попередниками господарських судів були комерційні суди імперської Росії, які розглядали торгові і вексельні справи, справи про торгіву неспроможність. Тут комерційні суди діяли до 1917 року.

Заборона приватної власності і вільного ринку, система адміністративного управління економікою в СРСР, зумовили подвійний характер завдань арбітражних комісій як судового органу та адміністративно-управлінської структури. Арбітраж існував у двох видах – державний і відомчий. З початку 30-х і до кінця 80-х років ХХ ст. арбітражні комісії були допоміжними адміністративними органами в системі виконавчої влади.

Система господарських судів України прийшла на заміну радянському арбітражу. Розвиток арбітражного судочинства став одним з напрямів першого етапу судової реформи в Україні і тривав до 2001 р., коли арбітражні суди змінили назву на господарські суди, що нині діють на основі норм Конституції України, Господарського процесуального кодексу, Закону України “Про судоустрій і статус суддів”, інших законів та підзаконних нормативно-правових актів.

Господарські суди входять до системи судів загальної юрисдикції як спеціалізовані суди та є центральною ланкою системи господарського судочинства. Господарський суд як спеціально створений орган для захисту економічних прав підприємств, організацій і установ, суб'єктів підприємницької діяльності, вирішуючи специфічні завдання у відповідності до своїх підвідомчості і підсудності, діє у властивій для нього формі, застосовуючи обумовлені господарсько-судовою формою захисту методи і засоби розгляду господарських спорів. Формою діяльності господарських судів є господарський процес [1, с. 67].

В Україні створено систему господарських судів, яку складають місцеві господарські суди, апеляційні господарські суди і Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду. Така структура є оптимальною, адже чітко відображає процесуальні стадії розгляду господарських спорів. Місцеві господарські суди є первинною ланкою спеціалізованих господарських судів. Як суди першої інстанції вони виконують значний обсяг роботи щодо вирішення усіх господарських спорів по суті. Апеляційні суди є судами другої інстанції в системі господарського судочинства. Право апеляційного оскарження рішення є правом на порушення діяльності апеляційного господарського суду з перевірки законності та обґрунтованості рішення

місцевого господарського суду, що не набрало законної сили. Верховний Суд як касаційна інстанція переглядає у відповідному порядку рішення апеляційних і місцевих господарських судів, надає їм керівні роз'яснення та методичні рекомендації, забезпечує добір та підготовку кандидатів у судді, здійснює організаційне керівництво і матеріально-технічне забезпечення роботи господарських судів. Вони складають єдину системну вертикаль господарського судочинства України [2, с. 8].

Головна особливість розвитку системи господарського судочинства України полягає в тому, що він проходить в умовах комплексної судово-правової реформи, яка в реаліях розбудови держави і права України має тривалий і незавершений характер. Труднощі процесу реформування судової системи водночас чинять вплив на розвиток господарського судочинства та включають його проблеми, яких сьогодні є чимало. Серед головних проблем виділимо недостатнє розмежування господарської та адміністративної юрисдикції, відсутність повної нормативної фіксації завдань, повноважень і підвідомчих господарським судам справ, проблеми організації порядку судочинства, добору суддів і їх діяльності на посаді, прийняття судами взаємосуперечливих рішень, перевантаженість судів. Чимало проблем існує у сфері структурної організації роботи суддів та апарату судів різних рівнів.

З метою вдосконалення системи господарського судочинства потрібно здійснити такі першочергові заходи: а) на нормативно-процесуальному рівні: 1) внести зміни і доповнення до ГПК або прийняти новий Кодекс; 2) вдосконалити процедуру розгляду спорів та оскарження судових рішень в напрямі спрощення для окремих категорій справ; 3) включити до стадій господарського процесу етап виконання рішень господарських судів; б) на інституційно-функціональному рівні: 1) вдосконалити організаційну діяльність суду через запровадження спеціальної структури для звільнення голови суду від виконання невластивих судовій діяльності адміністративно-господарчих функцій; 2) вдосконалити внутрішню спеціалізацію роботи судів першої та апеляційної інстанцій, зокрема, розробити чіткі критерії розподілу справ між суддями за окремими категоріями і загальні показники тривалості їх розгляду; 3) зменшити навантаження на господарські суди через розширення можливостей і практики альтернативних способів вирішення господарських спорів.

Підтримуємо пропозиції щодо посилення гласності і відкритості слухань в господарських судах, запровадження можливості укладення мирової угоди на всіх стадіях процесу, посилення можливості альтернативного вирішення спорів сторонами господарського конфлікту, запровадження нового порядку регулювання процесу доказування, підвищення оперативності вирішення господарських спорів, зокрема, шляхом чіткого визначення критеріїв передачі справи на розгляд апеляційної і касаційної інстанцій. Вважаємо слушними пропозиції щодо надання права законодавчої ініціативи Верховному Суду. Рекомендуємо внести зміни до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" або передбачити окремі структурні частини у проекті нового ГПК, де окремим розділом визначити структуру, порядок створення і функціонування, повноваження і порядок діяльності господарських судів.

Список використаних джерел

1. Назаров І.В. Судова реформа як частина правової реформи в Україні. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2011. №1(5). С. 63-75.
2. Історичний нарис про становлення та розвиток арбітражно-судової системи в Україні. *Вісник господарського судочинства*. 2012. №5. С. 6-11.

Хамига В.

*студентка 1 курсу юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету.
Науковий керівник: д. і. н., професор кафедри
теорії та історії держави і права ТНЕУ Грубінко А.В.*

ДЕРЖАВНО ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ У СФЕРІ РЕЛІГІЇ

Початок ХХІ століття характеризується новою політико-економічною ситуацією, в якій опинилася Україна. Наша держава активно і послідовно відстоює свої національні інтереси у глобальному світі. Сучасний стан суспільного розвитку України характеризується формуванням інформаційного суспільства. Інформаційна безпека в загальній системі національної безпеки України посідає особливе місце. З урахуванням темпів інформатизації та розвитку інформаційних технологій, широкого втілення таких технологій у виробництво, оборону, науку, освіту, релігіютощо, інформаційна діяльність стає обов'язковим і навіть вирішальним елементом усіх сфер діяльності суспільства, тому і є елементом всіх складових національної безпеки країни. В цих умовах проблема інформаційної безпеки все більше набуває самостійного суспільного значення. У той же час система зовнішніх і внутрішніх загроз інформаційній безпеці носить комплексний характер і здійснення цих загроз має на меті нанесення збитків у різноманітних сферах суспільного життя.

Поняття «інформаційна безпека» вперше з'явилося наприкінці 1980-х років у праці німецького вченого Г. Одермана, де йдеться про важливий інформаційний компонент у міжнародній безпеці та робиться спроба розглянути проблеми безпеки, комплексно пов'язані з інформаційними загрозами. А у вітчизняній та російськомовній пресі починаючи з кінця 1991 – початку 1992 року спостерігається тенденція до відкритого дослідження проблеми інформаційної безпеки як окремого питання [1, с. 17-23].

Духовно-релігійна сфера національних інтересів безпосередньо пов'язана з дією механізмів самозбереження нації, держави та зі створенням максимально сприятливих умов для її цивілізованого розвитку. Необхідною умовою розбудови демократичної держави є те, що національні інтереси, особливо у духовно-релігійній сфері, повинні визначатися виключно волевиявленням народу безпосередньо або через вищі інституції державної влади. При цьому визначальним є принцип відокремлення церкви від держави як важлива конституційна демократична засада взаємовідносин держави і релігійних організацій, умова та гарантія свободи совісті. В Україні існує певна законодавча база для формування правового поля, що визначає духовні пріоритети і забезпечує захист національних інтересів у сфері духовного життя українського суспільства.